

Stupeň utajení ZRUŠEN dle § 22, odst. 4, zák. č. 412/2005 Sb., dne 12.5.2006

A-003994/17-77

2. září 1977

O D B O R 17

~~Přísně tajné~~

Výtisk č.44

SOUHRNNÁ INFORMACE ROZVĚDKY

K výsledkům přípravné fáze bělehradského setkání, jejich hodnocení západními kruhy a k přípravě Západu na hlavní setkání 35 zemí.

FLUHAR

Za správnost:
pplk. J. ZAJIC

Počet listů: 12

~~Prísne tajne~~

Souhrnná informace rozvědky č. 34

K výsledkům přípravné fáze bělehradského setkání, jejich hodnocení západními kruhy a k přípravě Západu na hlavní setkání 35 zemí.

Informace se zabývá hlavními výsledky přípravné fáze bělehradského setkání, které se uskuteční na podzim letošního roku, dále názory některých západních kruhů (EÚ, NATO, Francie, neutrálních zemí) na průběh a závěry přípravného jednání a ve své poslední části pak některými zajímavými politicko-ideologickými aspekty současného stádia příprav Západu na podzimní schůzku a jeho taktikou na ní.

V souladu s příslušnými ustanoveními Závěrečného aktu KBSE o dalších krocích po konferenci se v Bělehradě uskutečnila v době od 15. června do 5. srpna t. r. přípravné fáze celoevropského setkání 35 signatářů dokumentu z Helsinek. Jejím úkolem bylo stanovit datum, délku, jednací řád a ostatní modalitty vlastní schůzky. Ačkoliv šlo zdánlivě jen o problémy organizačně-technické a procedurální povahy, složitost a náročnost bělehradského přípravného jednání opět ukázala, že i diskuse o takovýchto otázkách nabývá výrazně politického pozadí v soudobých podmínkách, kdy je vedena mezi státy s rozdílným společenským zřízením a tudíž i se zcela odlišným třídím chápáním politických, bezpečnostních, ekonomických a ideologických pojmů, jež se pak promítá také v jejich odlišných, na tomto zasedání sledovaných záměrech a cílech, jakož i v rozdílném pojmání celkového poslání Bělehradu.

Komplikovaný průběh přípravné fáze souvisel také se skutečností, že probíhala v období, poznamenaném zvýšeným odporem imperialistických a j. reakčních sil Západu k dalšímu rozvíjení procesu uvolňování napětí a jeho rozšíření i na vojenskou oblast. Tyto síly usilující o zpomalení vývoje détente a omezení síly jeho působení nacpaly prosadily další růst všestranného vojenského úsilí zemí NATO, oddalují uzavření dohod o SALT 2 a o SOSV a ve vztahu k výsledkům KBSE se co nejintenzivněji snaží přenést těžiště jejich uplatňování tam, kde jich lze využít proti zájmům ZSS, revidovat tak původní obsah a smysl Závěrečného aktu KBSE a zvrátit tím jeho politickou vyváženost. S tímto destruktivním trendem souvisí rovněž záměr států NATO ještě důsledněji a komplexněji uplatňovat nevojenské metody a prostředky působení na ZSS s cílem narušovat jejich vnitřní i vzájemnou soudržnost a pevnost. Výrazným negativním faktorem je v tomto kontextu působení nové CARTERovy administrativy, která se orientuje na zvyšování ofenzivnosti a agresivity zahraniční politiky USA vůči ZSS a pokrokovým silám ve světě vůbec s cílem jejich postupné destabilizace a rozkladu.

K výsledkům přípravného jednání
v Bělehradě

Výsledky přípravné fáze potvrdily předpoklad, že za dané situace a mezinárodního poměru sil budou mít nezbytně charakter kompromisu mezi představami a požadavky států NATO a EHS na jedné a zemí Varšavské smlouvy na druhé straně.

Úspěchem ZSS je, že se jim přes odpor delegací EHS a NATO podařilo prosadit v duchu Závěrečného aktu KBSE vyváženou koncepci agendy hlavního bělehradského setkání, která jednostranně nepriorizuje hodnocení realizace Závěrečného aktu KBSE za uplynulé období, ale uvádí do vyvážené proporce výměnu názorů jak

na plnění ujednání z Helsinek, tak i na otázky dalšího postupu po Bělehradě včetně projednání předložených návrhů.

Dalším pozitivním výsledkem z našeho hlediska je přijetí takové organizační struktury hlavního setkání v Bělehradě, která určuje plenární zasedání za její hlavní článek. Je ovšem třeba zároveň konstatovat, že vzhledem k tlaku delegací členských zemí NATO a EHS i neutrálních a nezúčastněných států nebylo možno zcela prosadit organizační pojetí ZSS, trvající na plénu jako jediném orgánu.

Výsledek přípravného jednání o třetí základní otázce, tj. stanovení doby trvání vlastní bělehradské schůzky, lze z hlediska politických zájmů ZSS rovněž označit za příznivý, i když má - podobně jako v předchozím případě - kompromisní charakter. V rozporu se záměry zejména NATO a EHS závěrečný dokument přípravné fáze přece jen limituje dobu trvání hlavního jednání 35 zemí, přestože připouští jeho přerušování a pokračování počátkem příštího roku. Termín jeho ukončení (nejpozději v polovině února 1978) je však zároveň podmíněn ustanovením, že "schůzka v každém případě skončí přijetím svého závěrečného dokumentu a stanovením data a místa další podobné schůzky", s jehož eventuálním využitím pro vlastní záměry již spekulují některé západní kruhy.

Na druhé straně, jak již vyplývá z uvedeného hodnocení, nelze přehlédnout a je třeba si do všech důsledků uvědomit možnosti, které některé závěry přípravného zasedání přes celkově pozitivní charakter přijatého dokumentu skýtají také destruktivním politickým záměrům Západu v Bělehradě i taktice jejich uplatňování. V tomto ohledu jde především o skutečnost, že vytvoření 5 pomocných pracovních orgánů plenárního zasedání, i když nepůjde o samostatné komise (jak původně prosazovaly jmenovitě delegace států NATO a EHS), ale o orgány podřízené plénu, přece jen vytváří podmínky pro detailní projednávání

dosavadního plnění všech ustanovení Závěrečného aktu KBSE, na němž je Západ přednostně zainteresován (s důrazem na problémy lidských práv a 3. koše).

Celkově je však třeba zdůraznit, že dosažené výsledky přípravné fáze poskytují oběma stranám vyrovnané možnosti a vytvářejí ZSS podmínky k plnému rozvinutí jejích politicko-diplomatické aktivity a iniciativy a prosazování jejích zájmů v Bělehradě. Lze je proto odůvodněně kvalifikovat jako konstruktivní.

Hodnocení výsledků přípravného jednání v Bělehradě některými západními kruhy

Dosavadní poznatky v tomto směru jsou dílčího rázu a naznačují, že na Západě se zatím výsledky přípravné fáze posuzují předběžně.

Podle předběžného hodnocení Politického výboru států EHS pro přípravu na Bělehrad byly ZSS nuceny učinit v průběhu přípravného jednání v porovnání se Západem více ústupků, neboť se dostaly do menšinového postavení, které bylo navíc ještě oslabeno odstředivým postupem KSR. V Bělehradě přijaté závěry považuje proto Politický výbor za úspěch západní diplomacie, který je z jeho hlediska dílem použitím vhodné negociační taktiky, koordinovaného postupu delegací zemí EHS i jejich dobré spolupráce s delegacemi neutrální a neangažovaných zemí.

Hlavní ústupky ZSS spatřuje Politický výbor EHS v otázce agendy a délky trvání hlavního bělehradského setkání. Pokud jde o agendu, hodnotí jednostranně a nadsazeně to, že státům Varšavské smlouvy se nepodařilo plně prosadit její vlastní pojetí, což - jak očekává - umožní Západu na podzim v Bělehradě

podrobně podle jeho zájmů pro diskutovat a projednat realizaci všech částí Závěrečného aktu KBSE. Ve vztahu k druhé otázce Politický výbor EHS opět jednostranně argumentuje, že ZSS se nepodařilo jednoznačně termínovat dobu trvání podzimního jednání a vymezit ji předem do konce letošního roku a spekuluje s tím, že hlavní schůzku se nepodaří uzavřít do 22. 12., což povede k jejímu pokračování počátkem příštího roku a eventuálně k dalšímu protažení až za polovinu února, nedospěje-li se včas ke společnému kompromisu ve věci přijetí závěrečného dokumentu.

Zainteresované kruhy NSR jsou ve celku spokojeny s průběhem a výsledky přípravné fáze. Hodnotí kladně jednotný postup států NATO a EHS v Bělehradě i dosažený kompromis ve sporných otázkách. Z jejich pohledu představuje "střední linii", kterou NSR vyhovuje a bude se jí proto snažit uplatňovat i na podzimním jednání a získávat pro toto stanovisko - vycházející z téze, že i nepatrné úspěchy jsou lepší nežli konfrontace, jež by mohla ohrozit vše, čeho bylo dosud dosaženo - další západní partnery. Podle západoněmeckého názoru splnilo přípravné jednání svůj cíl a vytvořilo předpoklady pro hlavní setkání a to i pokud jde o uskutečnění diskuse o problémech lidských práv a 3. koše ve formě, která je pro Západ žádoucí. NSR však současně klade důraz na svůj specifický přístup k Bělehradu, beroucí v úvahu také zájmy "východní politiky" Bonna. Západoněmecká delegace se těmito zřeteli řídila již během přípravného jednání.

Podle interního hodnocení NZV Francie nevnese přípravná fáze žádné nové prvky do vztahů mezi Východem a Západem. Potvrdila se během ní rozhodující role ZSSR a USA a tím i skutečnost, že pokračování procesu uvolňování napětí závisí především na vývoji sovětsko-amerických vztahů. S ohledem na to je třeba předpokládat, že na hlavní jednání v Bělehradě budou ve větším měřítku než na KBSE rozhodnutí v nejběžnějších otázkách prosazována delegacemi obou těchto velmocí. ZSS projeví dle francouzského názoru v Bělehradě méně aktivity než

na KBSE. Francouzské MZV si tento svůj závěr vysvětluje "obavou" ZSS z problematiky lidských práv. Úlohu neutrálů v Bělehradě vidí jako omezenou - neutrálové mohou napomoci při hledání kompromisních řešení sporných problémů, v otázkách zásadního významu však nemají sílu prosadit své návrhy. Celkově v uvedených francouzských kruzích převládá názor, že zatímco Helsinky vyzněly jednoznačně ve prospěch politiky SSSR, průběh jednání v Bělehradě naznačil, že přinese větší úspěch a politický zisk Západu, kterému se prý dosud daří neutralizovat politickou propagandu ZSS.

Neutrální státy hodnotí přípravné bělehradské jednání a dosažené výsledky pozitivně. Skutečnost, že se podařilo za složité situace dohodnout závažný dokument, skýtající dobrou základnu pro konstruktivní průběh hlavní schůzky, svědčí podle jejich soudu o životnosti uvolňování napětí a solidnosti základů, vytvořených KBSE a jejím Závěrečným aktem. Neutrálové posuzují rovněž příznivě roli, kterou v Bělehradě sehrály ZSS, jež svojí pružností a ochotou značně přispěly k dosažení konečné dohody. Naproti tomu USA podle jejich mínění zastávaly v Bělehradě nejztrmulejší stanoviska, i když později od některých z nich ustoupily. Kruhy neutrálních zemí si tuto okolnost vysvětlují zatím nevyjasněností americké koncepce jak v oblasti uvolnění, tak i ve vztahu k bělehradskému setkání.

K některým důležitým politicko-ideologickým aspektům současného stádia příprav Západu na hlavní setkání v Bělehradě

Státy NATO vesměs považují bělehradské setkání za krok, který napomáhá udržení současného stavu uvolnění napětí, jež hodnotí jako výhodné pro sebe při stávajícím rozložení sil. Na rozdíl od období Helsinek mezi nimi převládá názor, že proces détente může nyní ve větší míře využít Západ než Východ,

protože má převahu v mnoha oblastech. Nemají proto zájem na jeho vystřídání novým údobím "studené války", ale na další "demokratizaci" politicko-spoločenského, hospodářského a kulturního života.

Podle hodnocení Politického výboru NATO musí být nadcházející setkání v Bělehradě využito k potlačení sovětského chápání uvolnění a k vnucení západního pojetí procesu détente mezinárodnímu veřejnému mínění. K tomu má být využíváno následujících argumentů:

- "Uvolnění je nedělitelné" a musí se uskutečňovat jak v Evropě, tak i v ostatních oblastech světa. Hlavním sledovaným cílem musí být omezení či zabránění poskytování pomoci ZSS národně-osvobozeneckému a revolučnímu hnutí v Africe a Jižní Americe pod záminkou nezostřování mezinárodní situace. V opačném případě aplikovat vůči ZSS v Evropě taktiku odstupňovaného zostřování napětí.

- Zmírňování napětí dále předpokládá uvádění v život tradičních svobod a občanských práv, což "není v ZSS realizováno".

- Uvolnění má více než dosud vycházet vstříc nacionálním snahám v jednotlivých státech, včetně ZSS. K jejich uskutečnění razit heslo nezávislosti a neutrality ZSS, kterého by se měly chopit opoziční síly v těchto zemích.

- Détente v podmínkách "nadměrného zbrojení SSSR" Západ nutí využít nejnovější technologie a výsledků vědeckotechnického rozvoje k posílení vlastní "obraně". Vojenská převaha Západu umožní přimět SSSR ke změně interpretace uvolňování napětí.

Uskutečňování takto chápaného uvolňování napětí bude napomáhat postupnému oslabování a rozkladu socialistického společenství. Podle Brzezinského konvergence se nedostaví sama sebou, nebude ani výsledkem vnitřního vývoje v ZSS, ale

vyžaduje zesílení tlaku a vnějšího pronikání Západu v politické, ekonomické, kulturní i vojenské oblasti.

Pokud jde o otázku lidských práv, stala se již podle názoru Politického výboru NATO i EHS pevnou součástí mezinárodních vztahů a účinným prvkem aktivní politiky západních spojenců, což je úspěchem aliance, z něhož je třeba vycházet. Etapu dekolonizace, relativně příznivou pro ZSS, bude tak možné v mezinárodních vztazích vystřídat dlouhodobým obdobím "boje za lidská práva", nepříznivým pro ZSS. Tuto perspektivu musí mít členské státy NATO a EHS na zřeteli v přístupu k Bělehradu. V duchu tohoto přístupu má být tematika "lidských práv" tlačena do popředí pozornosti v Bělehradě, nastolována a aktivizována v západním pojetí všemožně při všech vhodných mezinárodních jednáních a tak průběžně oživována, aby nedošlo k oslabení jejího významu a tím ke ztrátě iniciativy Západu.

V tomto kontextu koncipují experti NATO nové zaměření kampaně proti ZSS s využitím hromadných sdělovacích prostředků v kapitalistických státech. Má probíhat v těchto směrech:

Zpochybňovat a diskreditovat argumentaci ZSS o zabezpečení sociálních jistot v ZSS a o sociální nejistotě v kapitalistických zemích.

Neutralizovat nepříznivý dopad faktu, že řada kapitalistických zemí neratifikovala dosud pakty o lidských právech tvzením, že jejich ratifikace ZSS je pouze propagandistickým prostředkem, zatímco rozhodující je skutečné respektování lidských práv, jak je uskutečňováno na Západě.

Vyvolávat a prohlubovat rozpory v mezinárodním komunistickém a dělnickém hnutí demagogickou "argumentací", podle níž komunistické strany po příchodu k moci ustupují od realizace základních principů, obsažených v jejich programech.

Jedním z hlavních cílů států NATO a EHS ve vztahu k procesu zahájenému KBSE zůstává znemožnit vytvoření celoevropského systému kolektivní bezpečnosti a zejména rozvíjet "mnoho-
tvárnost" procesu uvolnění. V rámci této politiky chtějí "podporovat" pokračování procesu realizace Závěrečného aktu KBSE a vyvíjet "pozitivní" činnost v oblasti dalších opatření po Bělehradě. Na rozdíl od předchozí etapy projevuje proto nyní EHS i NATO zvýšený zájem o budoucí schůzky typu bělehradské, jejichž hlavním úkolem má být kontrola plnění ustanovení Závěrečného aktu KBSE. Je zřejmé, že v takových setkáních spatřují vhodnou platformu pro opakované nátlakové nastolování Západem prioritizovaných otázek, jmenovitě lidských práv a uplatňování dalších svých požadavků vůči ZSS. Vedle toho kalkulují i s jejich propagandistickým využíváním.

K taktice postupu Západu na hlavním setkání v Bělehradě

Při sledování finálního stádia příprav Západu na hlavní bělehradské setkání vystupuje znovu do popředí otázka, jakou taktiku postupu, především členských zemí NATO a EHS lze, zejména ve sféře lidských práv a humanitární, na tomto fóru očekávat.

Dosud se v této oblasti vyskytovaly v rámci NATO dosti výrazné diference, které, jak ukázal i průběh přípravného jednání v Bělehradě a vývoj bezprostředně po něm, se zatím nepodařilo překlenout, přestože stoupenci "tvrdé" i umírněné linie, jmenovitě CARTER a SCHMIDT prohláší, že Západ musí na podzimním bělehradském setkání aplikovat jednotnou taktiku. Lze však odůvodněně předpokládat, že během podzimního jednání v Bělehradě se znovu projeví rozdíly v taktice přístupu delegací států NATO k nejožehavějším sporným otázkám, motivované zahraničně-politickými a někdy i vnitropolitickými ohledy.

V této souvislosti - a to jak v západní Evropě, tak i v kruzích ZSSR - kolují nyní úvahy především kolem možného postupu delegace USA v Bělehradě. Je zřejmé, že problémy lidských práv a humanitární budou tvořit jádro vystoupení americké delegace a že USA budou na bělehradském fóru vystupovat ve vztahu k ZSSR, hlavně vůči SSSR a ČSSR, velmi "kriticky" a nekompromisně, bez ohledu na vlastní slabiny v této oblasti. Kalkulují mj. s tím, že kritická reakce ZSSR nebude mít na Západě odpovídající odezvu. Nasvědčují tomu mj. kategorická vystoupení některých kompetentních amerických činitelů v poslední době (státního podtajemníka Christophera, činitele Státního departmentu Clifforda Brody), podpora Kongresu GAITHEROVÉ útočné politiky ve sféře lidských práv, rozhodnutí vyslat na hlavní bělehradské setkání silnou, reprezentativní delegaci USA s výrazným zastoupením právě členů Kongresu, jakož i mnoha Spojených států vnutit tuto linii ostatním spojencům v rámci NATO. Zde však USA narážejí zatím stále na odlišná stanoviska zejména Francie, NDR, Dánska a Itálie. Podle dosavadních poznatků se ani Řecko a Turecko nechtějí angažovat v nátlakovém postupu vůči ZSSR v Bělehradě. Je ale nutno počítat s tím, že USA budou mít určitou podporu Velké Británie, Holandska a také Belgie (která má již připraven a příslušnými místy schválen svůj návrh na vytvoření tzv. evropské komise pro lidská práva a patrně s ní v Bělehradě vystoupí, bude se však snažit zachovat jeho provokativní, antisocialistický charakter). Důležitým faktorem, jehož vliv se může promítnout v taktice postupu členských zemí NATO a EHS v Bělehradě, bude další vývoj mezinárodní situace, jmenovitě sovětsko-amerických vztahů (SALT 2).

Významným prvkem taktiky postupu USA, ale i ostatních států NATO a EHS na bělehradském fóru bude - a to především ve sféře humanitární a lidských práv - diferencovaný přístup k jednotlivým ZSSR. Poslední poznatky potvrzují, že hlavní ostří "kritiky" Západu, zvláště USA a spojenců, kteří její linii postupu podporují nebo se k ní přiklánějí, bude směřovat proti SSSR a pak proti ČSSR, zatímco např. k Itálii a zejména Itálii bude volen tolerantnější přístup.

NATO a EHS kalkulují také s působením delegací nátlakových organizací a reakčních parlamentních činitelů v průběhu zasedání v Bělehradě. Zdá se však, že zatím nemají dostatečně ujasněny formy a možnosti, jak jich proti ZSS zdánlivě neprovokativně a přitom co nejúčinněji využít.

Z á v ě r

Kompromisní závěry přípravného jednání v Bělehradě skýtají vcelku vyrovnané možnosti všem zúčastněným zemím uplatnit na hlavním setkání vlastní pohledy a argumenty k otázkám evropské bezpečnosti a spolupráce, jakož i pronázovat své mnohdy odlišné až protichůdné záměry a zájmy. Tato skutečnost do značné míry předurčuje charakter jednání hlavního bělehradského setkání.

Globálně je možno konstatovat, že ZSS v základních otázkách dosáhly pozitivních výsledků, které vytvářejí předpoklady pro to, aby mohly na podzim v Bělehradě uplatňovat svá stanoviska a zájmy.

Západní hodnocení výsledků přípravné fáze, jak je známo z dosavadních poznatků, naznačuje, že Západ, především členské státy NATO a EHS jsou odhodlány plně využít v další etapě jednání 35 všech možností, které jim v Bělehradě přijatý kompromis poskytuje, pro své záměry a cíle. Z tohoto pohledu posuzují západní kruhy závěry přípravných rozhovorů s uspokojením, i když lze v jejich hodnoceních předpokládat různé nuance a výhrady.

Některé politicko-ideologické aspekty současné fáze příprav Západu na podzimní setkání v Bělehradě svědčí o tom, že NATO i EHS toto setkání nadále bezprostředně spojují s dlouhodobými cíli své protisovětské a antikosunistické politiky.

V oblasti taktiky trvají v rámci NATO již známé difference mezi USA a většinou jejich evropských spojenců. Ukazuje se, že západoevropským představitelům se nepodařilo zatím účinněji ovlivnit CARTERova stanoviska v otázce lidských práv, ani americké straně "střední" pozice některých důležitých západoevropských partnerů. Lze očekávat, že toto vzájemné ovlivňování bude během Bělehradu pokračovat.

archiv
bezpečnostních
složek

S I R č. 34 - s. P l u h a ř

K výsledku přípravné fáze bělehradského setkání, jejich hodnocení západními kruhy a k přípravě Západu na hlavní setkání 35 zemí.

Výtisk č. 1 - 59 - dle rozdělovníku SIR

60 - s. Vavruš

61 - 64 - odbor 34

65 - 74 - odbor 42

75 - 78 - odbor 52

- 79 - referent